

حقوق به رسمیت شناخته شده

حقوق :: نشریه قضاوت :: بهمن و اسفند ۱۳۸۹ - شماره ۶۸

صفحات : از ۵۴ تا ۵۵

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/868831>

تاریخ دائلود : ۱۴۰۳/۱۱/۱۷

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

مقالات مرتبط

- وظایف زن در زندگی زناشویی و نقش آن در استوار ساختن بنیاد خانواده از دیدگاه فقه اسلامی
- قواعد اختصاصی فقه خانواده و کاربرد آن در قانون مدنی
- چیستی حکمت در قرآن، روایات و فلسفه
- علامه شعرانی و جمع قرآن
- نقش زهری در روایات اصلی جمع قرآن
- توقیف یا اجتهاد در ترتیب سور
- نگاهی نو به جمع قرآن
- بررسی سبک شناسانه دلالت های آوایی و نحوی زیارت نامه اربعین
- سخنان مقام معظم رهبری «چهار شاخص اربعین و زیارت اربعین»
- جمع قرآن
- در شرایط حرمت رضاع
- بررسی تطبیقی حکم تأسیس بان کشیر در مذاهب اسلامی

عناوین مشابه

- نگاهی به وضع بیگانگان در حقوق بین الملل: حداقل حقوقی که عملاً برای بیگانگان شناخته شده
- اظهار نظر کارشناسی درباره: «لایحه آیین نامه موسسه های به رسمیت شناخته شده (آر-ا) در زمینه ارائه خدمات صدور گواهینامه های قانونی فنی و ایمنی دریایی الحاقی به کنوانسیون بین المللی ایمنی جان اشخاص در دریا (سولاس)»
- حقوق بشر: حقوقی که شناخته شده اند ولی از گفتار به کردار نیامده اند
- تقسیم بندی عقود به عقود دو طرفه و یک طرفه و نتایجی که در حقوق جدید از این تقسیم بندی ناشی شده است
- مشروعیت ایجاد دادگاه توسط نیروهای ائتلاف ضد داعش برای محاکمه اعضای دستگیر شده «داعش» در سوریه با نگاهی به سازوکارهای جایگزین در حقوق کیفری بین الملل
- مطالعه تطبیقی مسئولیت آلوده کنندگان جغرافیای انسانی (محیط زیست) نسبت به مرگ های ناشی از آلودگی ایجاد شده توسط آنها در حقوق ایران و اسناد بین المللی چکیده
- اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح لزوم به رسمیت شناخته شدن طب سنتی ایرانی در قوانین کشور» (قانون تشکیل وزارت بهداشت)
- تصویب نامه (استرداد حقوق گمرکی و سود بازرگانی مواد اولیه مصرف شده در مصنوعات ماشینی که به خارج صادر می شود)
- تاثیر به رسمیت شناخته شدن مذهب جعفری در افغانستان بر جوامع اسلامی از منظر قرآن
- زنانی که به رسمیت شناخته نمی شوند

حقوق

به رسمیت شناخته شده*

کلید واژه: جایگاه زن در نظام اسلامی، جایگاه زن در قانون اساسی، امنیت قضایی، حقوق زنان

چکیده

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مبین نهادهای فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه ایران بر اساس اصول و ضوابط اسلامی است. خانواده واحد بنیادین جامعه و کانون اصلی رشد و تعالی انسان است و توافق عقیدتی و آرمانی در تشکیل خانواده که زمینه‌ساز اصلی حرکت تکاملی و رشد پاینده انسان است اصل اساسی بوده و فراهم کردن امکانات جهت نیل به این مقصود از وظایف حکومت اسلامی است. زن در چنین برداشتی از واحد خانواده، از حالت شیء بودن و یا ابزار بودن در خدمت اشاعه مصرف‌زدگی و استثمار، خارج شده و ضمن بازیافتن وظيفه خطیر و پر ارج مادری در پرورش انسان‌های مکتبی پیش آهنگ و هم‌رزم مردان در میدان‌های فعال حیات می‌باشد و در نتیجه پذیرای مسئولیتی خطیرتر و در دیدگاه اسلامی برخوردار از ارزش و کرامتی والا تر خواهد بود. لذا در اصل دهم قانون اساسی، همه قوانین و مقررات و برنامه‌ریزی‌ها باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست آن و استواری روابط زن و مرد و فرزندان بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد. چرا که اسلام دین جامع و کامل است هیچ یک از ابعاد و تکالیف و حقوق و نیازمندی‌های بشر و جامعه بشری را بی‌پاسخ رها ننموده است. اسلام نظام اجتماعی‌ای است که در آن به سعادت انسان‌ها چه زن و چه مرد به عنوان کمال مطلوب توجه می‌شود. در نظام اسلامی فرد اعم از زن و مرد و جامعه هر دو دارای اهمیت می‌باشند.

مقدمه

اسلام اصل را بر آزادی انسان می‌داند و بردگی را خلاف فطرت وی معرفی نموده است. اصل سوم قانون اساسی، دولت جمهوری اسلامی ایران را موظف نموده حقوق همه جنبه افراد اعم از زن و مرد و ایجاد امنیت قضایی عادلانه برای همه و تساوی عموم در برابر قانون را تأمین نماید. زیرا امنیت افراد جامعه یکی از اصولی‌ترین ویژگی‌های نظام حقوقی اسلام است. همچنین بر رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای زن و مرد، در تمام زمینه‌های مادی و معنوی تأکید دارد. در این اصل بر مشارکت زنان در تعیین سرنوشت سیاسی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش اشاره شده و تسهیل و تعمیم آموزش عالی، آموزش و پرورش و تربیت بدنی برای همه چه زن و چه مرد در تمام سطوح جزو وظایف دولت شمرده شده است.

در اصل بیستم قانون اساسی همه افراد ملت اعم از زن و مرد به طور یکسان در حمایت قانون قرار دارند و از همه حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با رعایت موازین اسلام برخوردارند. اصل بیست و یکم قانون اساسی معطوف به حقوق زن است دولت موظف است حقوق زن را در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی تضمین نماید. ایجاد زمینه‌های مساعد برای رشد شخصیت زن و احیای حقوق مادی و معنوی سرلوحه وظایف دولت است. حمایت از مادران به ویژه در دوران بارداری و حضانت فرزند و پشتیبانی از کودکان بی سرپرست وظيفه دیگری است که به دوش دولت گذاشته شده است. البته این ظرفیت اسمی که به نظر می‌رسد در خصوص دخالت دادستان به عنوان کسی که نصب قیم می‌نماید یا ضم امین فی الحال هیچ‌گونه سازگاری برای اعمال نقش جانشین ولی و اعمال ولایت پیش‌بینی نشده است یا مثلاً در خصوص واگذاری قیمومیت

طلاق و عدم صلاحیت برای حضانت و غیره به وجود می‌آید که برای والدین و کودک در نظر گرفته شده است. قانون‌گذار سعی نموده است که حداقل شرایط را در این‌گونه مواقع به وجود بیاورد که کودک با والدین ملاقات داشته باشد زیرا در این بین، بیشترین کسانی که با ضرر روحی، تربیتی و جسمی مواجه می‌شوند کودکان و اطفال هستند. حق تغذیه با شیر مادر: البته تغذیه کودک در ذیل مبحث نفقه قابل بررسی است ولی در طول دوران شیرخوارگی تغذیه با شیر مادر موضوعیت دارد و دارای اهمیت خاصی است.

در مورد ماده ۱۱۷۶ قانون مدنی، می‌توان گفت دارای یک مبنای فقهی است که در حال حاضر مناسب به نظر نمی‌رسد زیرا در جوامع امروزی نباید طفل را از بهترین نعمت خداوندی (شیر مادر) که کامل‌ترین غذا برای او محسوب می‌شود، محروم نمود زیرا تغذیه با شیر مادر در رشد جسمانی و آینده کودک نقش به‌سزایی دارد. حال آیا انصاف است که مادر مختار باشد که به فرزند شیر بدهد یا خیر؟ زیرا حتی در صورت امکان تغذیه با موارد غذایی دیگر، هیچ‌کدام از آنها جایگزین شیر مادر نمی‌شوند زیرا شیر مادر کاملترین منبع محسوب می‌شود. ماده ۳ قانون ترویج تغذیه با شیر مادر و حمایت مادران در دوران شیردهی مصوب ۱۳۷۴ و مواد ۷۶ تا ۷۹ قانون کار جنبه‌های حمایتی از کودکان پس از تولد به طور غیرمستقیم می‌باشند.

نتیجه‌گیری

حقوق کودکان و وظایف والدین موضوعاتی هستند که کاملاً با هم مرتبط و گاه در جهت موافق و گاه ممکن است در جهت مخالف یکدیگر باشند، البته باید راهکارهایی اندیشه شود که هر کدام از طرفین به حقوق خود دست پیدا کنند و عدالت نیز رعایت گردد. با توجه به دیدگاه قانون مدنی در مورد حقوق کودک و وظایف والدین می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود که در مورد حقوق کودک قبل از دوران تولد هیچ‌گونه تصمیم‌گیری نگریده و برای والدین نیز تکالیفی وضع نشده است، در حالی که دوران قبل از تولد (بارداری) یکی از دوران مهم زندگی و شکل‌گیری کودک محسوب می‌شود فلذا جا دارد که قانون‌گذار محترم جهت حفظ حقوق کودکان در این دوره قانون لازم را وضع نماید. مواد دیگری همچون ۱۱۶۸ و ۱۱۷۸ قانون مدنی نیز دارای ابهام و کلی‌گویی است همین مطلب باعث می‌شود که برداشت‌های متفاوتی از آن شده و منجر به تخصیص حقوق کودکان گردد.

- منابع
- (۱) جعفری‌لنگرودی، محمدجعفر، ترمینولوژی حقوق، انتشارات گنج دانش، چاپ هفدهم، ۱۳۸۶
 - (۲) حجتی‌اشرفی، غلامرضا، مجموعه محشای اثباتی، انتشارات گنج دانش، چاپ ششم، ۱۳۸۶
 - (۳) صفایی، سیدحسین، دوره مقدماتی حقوق مدنی، جلد اول، نشر میزان، چاپ پنجم، ۱۳۸۵
 - (۴) عطایی، زهرا، حقوق کودک، انتشارات سامان دانش، چاپ اول، ۱۳۸۴
 - (۵) محقق داماد، سیدمصطفی، حقوق خانواده، انتشارات مرکز نشر علوم اسلامی، چاپ دوازدهم، ۱۳۸۴
 - (۶) محمدی، رضا، مقاله «معضلی به نام حقوق کودک»، نشریه اعتماد، ۱۳۸۳/۸/۱۲
 - (۷) مدیرنیا، سیدجواد، حقوق کودک، چاپ اتحاد، ۱۳۵۳
 - (۸) مصفا، نسرين، کنوانسیون حقوق کودک و بهره‌برداری از آن در حقوق داخلی ایران، نشر گرایش، چاپ اول، ۱۳۸۳
 - (۹) وکیلان، محمودرضا، مقاله «قانون و تادیب کودکان توسط والدین»، نشریه همشهری، ۱۳۸۰/۱۱/۱۷
 - (۱۰) معین، محمد، فرهنگ معین (یک جلدی فارسی)، انتشارات زرین، چاپ دوم، ۱۳۸۶
 - (۱۱) مجموع قوانین حقوقی و جزایی

محجوران به سازمان بهزیستی که در سال ۷۶ به تصویب رسید.

ایجاد امنیت قضایی در اصول دیگر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای همگان مورد تاکید قرار گرفته اما در این اصل با ایجاد دادگاه صالح برای حفظ کیان و بقای خانواده امنیت ویژه‌ای برای حضور زنان در محاکم و دادرسی را فراهم نموده است.

در مورد دادگاه‌های خانواده به نظر می‌رسد که باید به صورت تخصصی درآیند اگرچه ما با تصویب قانون تشکیل دادگاه‌های خانواده خروج تخصصی زده‌ایم در واقع شعب و دادگاه‌های خانواده ما شعبی از شعب دادگاه‌های عمومی است اگرچه حضور مشاور زن را در جایی که دادگاه خانواده تشکیل شده الزامی دانستیم و برای قاضی دادگاه خانواده شرایطی خاص قائل شدیم، مع‌الوصف در جایی که دادگاه خانواده تشکیل شده کامکان دادگاه‌های عمومی صالح و یا اگر مشاور زن نبود بدون حضور مشاور زن محکمه تشکیل است. ضمن آنکه بیمه خاص برای زنان سالخورده و بی‌سرپرست و زنان بیوه از سوی دولت باید تأمین گردد. علاوه بر تأمین حقوق مادی زن در اصل بیست و یکم به ابعاد عاطفی و احساسی و معنوی زن توجه شده و در مواردی قیومیت فرزندان به مادران اعطا می‌شود زیرا عواطف و احساسات پاک مادری از قوی‌ترین عواطف انسانی است. خوشبختانه حضانت تا ۷ سال با مادر و تشخیص دادگاه برای استمرار آن در قانون عادی از حرکت‌های خوبی است که در این خصوص برداشته شده است.

با توجه به جایگاه زن در قانون اساسی، شورای عالی انقلاب فرهنگی، به پیشنهاد شورای فرهنگی اجتماعی زنان در سال ۱۳۸۳ منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران را تصویب کرد که این منشور با الهام از شریعت معتدل و جامع اسلام و مبتنی بر قانون اساسی به تصویب شورای انقلاب فرهنگی رسید.

در واقع بخش دوم عرض من بحث زنان حول محور ضمانت اجرایی حقوق زنان در جمهوری اسلامی ایران است. منشوری که از آن نام بردیم با دیدی جامع و فراگیر بر اساس تحقق عدالت و انصاف در جامعه زنان تنظیم و تدوین گردیده و مشتمل بر حقوق و تکالیف امضایی، تاسیسی و حقوق حمایتی و نیز حقوق مشترک بین همه انسان‌هاست. منشور حقوق زنان به عنوان یک سند مرجع در سیاست‌گذاری، برنامه ریزی و قانون‌گذاری در امور فرهنگی و اجتماعی زنان در ۳ بخش و ۵ فصل و ۱۴۸ بند در سال ۸۵ تصویب شد و کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط مکلفند قواعد و اصول مندرج در این منشور را رعایت نمایند. اینجا مناسب است اشاره و تاکید کنم که باید تمایزی بنیادین میان شناسایی حقوق و تضمین حقوق قائل شد در همه نظام‌ها، ابتدا حقوق شناسایی می‌شوند ولی این شناسایی باید با سازوکارهای تضمینی مناسب و ایجاد زمینه‌های لازم همراه باشد. هنگامی که چنین رویکردی داشته باشیم در واقع یک رویکرد نظام‌مند وجود دارد. در این بحث نباید

فقط به شناسایی حقوق یا سازوکارهای تضمینی اکتفا کنیم بلکه به زمینه‌های اجرا و تحقق این حقوق نیز باید توجه نماییم. این منشور می‌تواند مبنای معرفی و تبیین جایگاه زن در نظام جمهوری اسلامی ایران در مجامع بین‌المللی نیز قرار می‌گیرد.

تفاوت در حقوق و مسئولیت‌ها امری است که نشان‌دهنده برتری جنسی بر جنس دیگر نمی‌باشد و اساساً به دلیل تفاوت‌های طبیعی میان دو جنس تعریف شده است. در منشور مذکور، حقوق فردی زنان مورد توجه ویژه قرار گرفته؛ حق برخورداری از زندگی شایسته و سلامت جسمانی و روانی و پیشگیری در مقابل هرگونه بیماری و حادثه و یا تعدی منظور شده است. آزادی اندیشه و مصونیت از تعرض و امنیت در داشتن اعتقاد به عنوان حق محفوظ بوده، مصونیت جان، مال و حیثیت زنان و زندگی خصوصی آنان از تعرض غیرقانونی و حق برخورداری از عدالت اجتماعی در اجرای قانون بدون لحاظ جنسیت تأکید گردیده است. حتی وضعیت زنان پیرو مذاهب اسلامی و اقلیت‌های دینی در انجام مراسم و تعلیمات دینی و احوال شخصی خود وفق آیین خود در نظر گرفته شده است. قانون رعایت احوال شخصیه ایرانیان غیرشیعه که در سال ۱۳۱۲ به تصویب رسیده بود بعد از انقلاب در سال ۷۲ مورد تأیید قانون‌گذار قرار گرفته است.

زنان ایرانی در استفاده از پوشش و گویش‌های بومی آزاد هستند و از جمله حقوق فردی زنان حق بهره‌مندی از محیط زیست سالم می‌باشند. و اما حقوق و مسئولیت‌های دختران جالب توجه است، حق برخورداری دختران از سرپرستی شایسته توسط والدین و حق برخورداری از مسکن، پوشاک، تغذیه سالم و کافی، تسهیلات بهداشتی جهت تأمین سلامت جسمانی و روانی آنان مورد عنایت ویژه قرار گرفته و در ابعاد تعلیم و تربیت تمهیداتی اندیشیده شده، همچنین نیازهای عاطفی و روانی و برخورداری از رفتار ملاطفت‌آمیز والدین و مصونیت آنان از خشونت‌های خانوادگی، عدم تبعیض بین دختر و پسر و حمایت و نظارت حکومت از دختران بی‌سرپرست و بدسرپرست از جمله حقوق مصرح در این قانون است. زنان از همسر و پدر و فرزند ارث می‌برند. تغییری در خصوص حصه زنان در قانون مدنی ایجاد شد و پس از ۸۰ سال از عمر قانون مدنی بالاخره ماده ۹۴۷ حذف و مواد ۹۴۶ و ۹۴۸ اصلاح شد. زنان در برابر انجام امور خانه داری و یا شیر دادن فرزند حق دریافت دستمزد از همسر را دارند. حق تعیین مهریه از سوی زن در زمان وقوع عقد ازدواج و دریافت آن از همسر و هرگونه دخل و تصرف در آن از جمله پشتوانه مالی و اقتصادی زنان جامعه ایران می‌باشد.

خلاصه اینکه از جمله مسائل مهم که در نظام حقوقی ما به ویژه در قانون اساسی مطرح است، «حقوق مربوط به زنان» است که در آیات قرآن کریم، روایات ائمه معصومین (علیهم‌السلام) و آرای اندیشمندان مسلمان بدان پرداخته شده است. زنان نیز مانند مردان از حقوق اساسی و اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی برخوردار

دارند، ولی این مسئله که این مبانی، در اسلام و غرب چه تفاوت‌ها و احياناً شباهت‌هایی با یکدیگر دارند، درخور تأمل و بررسی است. حقوق اساسی در هر جامعه و ملتی از باورها، ارزش‌ها و آرمان‌های آن اثر می‌پذیرد و اصلی‌ترین و بدیهی‌ترین حقوق فردی و اجتماعی افراد را شامل می‌شود. این حقوق برای هر یک از اعضای جامعه به رسمیت شناخته شده است. بنابراین هر فردی به عنوان عضوی از جامعه باید از این حقوق برخوردار گردد.

تصویری که اسلام از زن ارائه می‌دهد این است که زن «انسان» است، اما مرد نیست. چنان‌که مرد نیز «انسان» است ولی زن نیست.

ساحت زندگی نیز به دو بخش انسانی و جنسیتی تقسیم می‌شود. ساحت انسانی، زن و مرد نمی‌شناسد، جنسیت نمی‌پذیرد و از انوخت و ذکورت به دور است، در این وادی هر دو فعالند و رهپو و کمال‌جو؛ اما در ساحت جنسیتی زندگی، زن باید زن باشد و کارهای زنانه انجام دهد و به لوازم و آثارش پایبند گردد، همچنان که مرد باید در این عرصه مرد باشد.

شناخت و تفکیک این دو حوزه و به دست آوردن احکام و قوانین حاکم بر هر یک، کار سهلی نیست و بسیاری در این راه لغزیده‌اند؛ افراط گونه یا تفریط‌وار.

البته برخی بر این باورند که این قوانین و مقدسات دینی را باید به طور کامل کنار گذاشته اینگونه برخورد با قوانین و مقدسات دینی و سنت‌ها به هیچ روی درست نیست همه هنر حقوق‌دان این است که در عین حفظ اصول، قواعدی را وضع کند که بتواند نتیجه مطلوب بگیرد یعنی از داده‌هایی که قانون در اختیار وی قرار می‌دهد مسیری را بسازد که به عدالت منتهی شود. ما به جای ساختارشکنی باید به بازسازی نظام حقوقی و سنتی خود پردازیم. همه دین‌ها داعیه‌دار عدالت‌اند و مبنای فقه که یکی از شاخه‌های دین اسلام است نیز عدالت است هیچ حکم اسلامی و هیچ آموزه فقهی نمی‌تواند از مبنای خود که عدالت است، فاصله بگیرد. بنابراین از ظرفیت‌های فقهی با این سمت و سو باید بهره برد همیشه نباید آرای مشهور فقیهان را نظر شرع دانست در فقه دو یا چند نظر مشهور وجود دارد که قانون‌گذار بنا به دلایلی یکی را برگزیده در حالی که می‌توان نظر دیگری را برگزید و بر پایه آن قانون‌گذاری کرد. گاهی نظر مشهور با همه اهمیتی که دارد به طور قطع نظر شرع نیست. بر اساس اصل چهارم قانون اساسی مجلس موظف است قاعده‌ای وضع کند که با شرع مطابقت داشته باشد ولی شرع لزوماً نظر مشهور نیست. فقه اسلام موجودی زنده است و با نیازهای اجتماعی باید تطبیق یابد و در تصریح و تاکید بر دخالت برابر زنان در امور اجتماعی و پیشرفت‌های اجتماعی برای زنان باید از مامن طبیعی که از ابتدای خلقت برای زنان ایجاد شده یعنی نقش اصلی و حضور او در خانواده و مقام مادری و کدبانویی او در منزل غافل نشویم.

* دکتر محمدرضا زندی

معاون آموزش دادگستری کل استان تهران